

Handlingsplan mot mobbing og krenkende atferd

Skolens mål er at alle elever skal ha et trygt og inkluderende skole- og klassemiljø uten mobbing og andre krenkelser.

Alle ansatte har ansvar for å forhindre mobbing og krenkende atferd.

Med mobbing forstår vi psykisk trakassering og/eller fysisk vold rettet mot en annen, utført av enkeltpersoner eller grupper. Mobbing forutsetter som regel et ujevnt styrkeforhold. Vanligvis brukes betegnelsen mobbing når episodene gjentas over tid. Hendelser som rammer en elev en enkelt gang kan også ha karakter av mobbing.

Innholdsfortegnelse:

- Handlingsplan ved mobbing eller andre krenkelser
 1. Følge med – avdekke det som foregår
 2. Gripe inn – gjøre noe med det der og da
 3. Varsle – melde fra til leder
 4. Undersøke – finne ut hva som har skjedd
 5. Sette inn tiltak – gjøre noe med saken
 6. Evaluere – vurdere det som er gjort
 7. Dokumentere
- Opplæringsloven §9A
- Straffeloven §17 og §18

Handlingsplan ved mobbing og krenkende atferd

Skolen skal ha nulltoleranse mot krenking som mobbing, vold, diskriminering, utestenging og trakassering av medelever eller andre. Hvis en elev ikke har det trygt og godt på skolen, skal skolen hjelpe til.

Skolen kan ikke ha full kontroll over elevenes atferd, men de ansatte på skolen er forpliktet til å foreta seg noe dersom de blir oppmerksomme på at en elev lider overlast (aktivitetsplikten). Hvis en elev eller foreldre ikke er fornøyd med det psykososiale miljøet, kan de henvende seg til skolen og skolen er forpliktet til å forholde seg til problemet. Ledelsen ved skolen har plikt til å utarbeide planer mot krenkelser, og å informere både elever og foreldre om deres rettigheter i den forbindelse.

Dersom elever eller foreldre har tatt opp en sak med daglig leder og ikke opplever at skolen oppfyller aktivitetsplikten kan de gå videre med saken til Fylkesmannen.

Den enkelte elev har rett til et godt og trygt skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring. Krenkende budskap skal ikke tolereres, enten dette skjer gjennom tale, ved bruk av mobil, data eller på andre måter. Alle, både elever og ansatte, har ansvar for at ingen skal oppleve utestenging. Aktivitetsplikten gjelder i skoletiden, på skoleveien, på fritidshjemmet og i leksehjelpordningen. Reglene gjelder også når skolen eller fritidshjem har aktiviteter utenfor skolens område. Aktivitetsplikten gjelder for alle skolens ansatte. Opplever elevene noe på fritiden som gjør at de ikke har det trygt på skolen, må skolen handle i henhold til aktivitetsplikten.

Skolen skal:

- 1. Følge med**
- 2. Gripe inn**
- 3. Varsle**
- 4. Undersøke**
- 5. Sette inn tiltak**
- 6. Evaluere**
- 7. Dokumentere**

1. Følge med

Hvordan kan skolen avdekke mobbing?

Alle voksne skal følge med på at elevene har det bra. Dette gjelder; lærere, assistenter, ansatte i skoleadministrasjonen, vaktmestere, helsesøster, renholdere, kantinedarbeidere, frivillige og praksisstudenter.

Lærerne må være oppmerksomme på adferd eller mønstre i klasser eller elevgrupper som avviker fra det vi anser som akseptabelt. For eksempel:

- Elever som alltid er i «utkanten» av elevgruppene
- Elever som går mye alene
- Elever som ofte kommer for sent til timene
- Elever som søker påfallende mye voksenkontakt
- Elever som er mye borte fra skolen, har vondt i hodet, magen osv.
- Klassemiljøet virker utrygt, elevene har vansker med å delta

Kontaktlærer må ta kontakt med foresatte hvis det ser ut til at en elev ikke trives eller på andre måter har det vanskelig. Alle voksne må være aktive og iakttagende både ute og inne. Spørsmål om trivsel og mobbing må være et tilbakevendende tema i klassens time, på foreldremøter, i konferansetimer og i elevsamtaler.

Andre etater som helsesykepleier, PPT, ungdomskontakter, Stangehjelpe, mobbeombud og lignende kan benyttes der det er behov.

Det kan være vanskelig å oppdage mobbing, for eksempel utestenging, baksnakking og mobbing på nett. Elevsamtaler kan avdekke elever som ikke har det bra. Det er viktig å ta elevens opplevelse på alvor. Noe av tiden i elevsamtalene bør brukes til å kartlegge hvem som leker med hvem og hvem som er utenfor. Skolen vil legge til rette for korte hyppige elevsamtaler.

Foreldre oppfordres til å ta kontakt og melde fra om uheldige hendelser.

Voksne må være oppmerksomme på endringer i elevs atferd, og endringer i klasse- eller skolemiljøet.

Andre kartleggings-verktøy for å oppdage hva som skjer mellom elevene: Årlige spørreundersøkelser som elevundersøkelsen, ikke-anonyme undersøkelser på klassenivå.

De som har inspeksjon må aktivt observere og være tydelig tilstede for elevene. De må undersøke og gripe inn om de mistenker krenkelser, og ha lav terskel for å informere klasselærer, primærlærer og ledelse om hendelser og observasjoner fra friminutt.

2. Gripe inn

Enhver medarbeider på skolen som er vitne til krenkende atferd har plikt og ansvar for å gripe inn umiddelbart, stoppe situasjonen og så varsle. Alle elever er alle voksnes ansvar. Det er ikke avgjørende om du mottar lønn for arbeidet, du har uansett plikt til å gripe inn dersom du arbeider på skolen og du har kontakt med elevene.

Eleven skal få vite at det varsles til klasselærer og til daglig leder. Det er også plikt til å gripe inn og varsle når man har mistanke om mobbing.

Det kan for eksempel dreie seg om å stanse en slåsskamp eller annen fysisk krenkelse, å stanse en utfrysningssituasjon eller stanse og irettesette elever som kaller andre stygge ting. Plikten til å gripe inn er begrenset til inngrep som er mulige å gjennomføre. Det betyr at ansatte ikke skal stå i fare for å skade seg selv eller krenke noen av elevene for å stanse situasjonen, med mindre det er nødrett eller nødverge.

Hva som er en krenkelse skal tolkes vidt, men ikke slik at alle kritiske utsagn eller uenigheter er krenkelser. Skolens oppgave er også å lære elever å tenke kritisk og å respektere andres meninger og overbevisninger.

Daglig leder skal sørge for at alle som jobber på skolen vet at de har plikt til å gripe inn, og at de vet hvordan de skal gjøre dette. Daglig leder har plikt til å sørge for at skolen har riktig og nødvendig kompetanse og vurdere å opprette et beredskapsteam mot mobbing. Skolen vil holde kurs i hvordan man griper inn og hvor grensene for bruk av nødrett og nødverge går. Frekvensen i kursene ses etter behov.

I noen tilfeller kan plikten til å gripe inn kreve bruk av fysisk makt og tvang. Et typisk eksempel på dette kan være når du skal stoppe en slåsskamp. I slike tilfeller er det viktig å være klar over at skolen ikke har hjemmel til bruk av tvang. Bruk av fysisk makt er begrenset av straffelovens bestemmelser §17 og 18 og deler av opplæringsloven §9A-10 samt i barnekonvensjonen, som fastslår at elever ikke skal refses fysisk eller utsettes for annen krenkende behandling. Plikten til å gripe inn må derfor vurderes opp mot grensen til hva som er lovlig. Reglene om nødrett og nødverge kan likevel gi grunnlag for å gripe inn på en slik måte som ellers er ulovlig. Denne unntaksregelen er veldig streng. Det er bare adgang til å bruke retten til nødverge og nødrett i helt ekstraordinære tilfeller, for eksempel der man må ty til tvang eller makt for å forsvare liv og helse.

3. Varsle

Alle som arbeider på skolen har plikt til å varsle klasselærer/primærlærer og daglig leder ved mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Elever og foreldre kan varsle direkte til daglig leder dersom de opplever at en elev har et utrygt skolemiljø. Dette skal sikre at daglig leder får oversikt over hvordan elevene har det på skolen og vil være et godt utgangspunkt for å følge opp enkeltsaker. Daglig leder kan delegere oppgaven om å ta imot varsler til trinnlederne, men kan ikke delegere ansvaret. Daglig leder har ansvaret for at varslingene håndteres på en forsvarlig måte

Det skal være lav terskel for hva som skaper mistanke om at en elev ikke har det bra på skolen. Plikten til å varsle gjelder for all mistanke. Det kan for eksempel basere seg på:

- Observasjoner av elevene
- Tilbakemeldinger i undersøkelser
- Beskjeder fra foreldre eller medelever
- Aktivitet i sosiale medier.
- At en elev sier fra at han eller hun ikke trives på skolen

Helsesykepleier og annet helsepersonell er underlagt en strengere taushetsplikt. Hvis de har opplysninger om at en elev ikke trives, og verken eleven eller foreldrene samtykker til at Helsesykepleier får lov til å varsle daglig leder, er de bundet av taushetsplikten.

Hvor raskt en sak skal varsles til daglig leder, må vurderes fra sak til sak. Alvorlige saker skal varsles straks. Andre saker kan det være forsvarlig å vente med, for eksempel til slutten av skoledagen evt neste dag.

I alvorlige tilfeller skal daglig leder varsle styret, som da får mulighet til å bli kjent med saken og involvere seg i hvordan den skal løses. Hva som er et alvorlig tilfelle, vil være en skjønnsmessig vurdering. Eksempler på alvorlige tilfeller er:

- Saker der krenkelsene er voldelige.
- Hvis flere elever er involvert i mobbing av en enkeltelev
- Situasjoner der krenkelsene har pågått over lang tid uten at skoleledelsen har klart å løse saken.
- Digital mobbing på tvers av skoler og grove trusler gjennom sosiale medier

Hva om ansatte mobber?

Det er en egen regel om skjerpet aktivitetsplikt i saker der det er ansatte som krenker elever. Hvis du mistenker eller ser at en ansatt utøver vold, mobber, diskriminerer eller trakasserer en elev skal du straks varsle daglig leder som igjen skal varsle styret. Dersom det er en ansatt i skoleledelsen som krenker en elev, skal det varsles direkte til styret.

4. Undersøke

Skolen har lav terskel for å undersøke mistanke om at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Melding om mobbing og andre krenkelser skal alltid tas alvorlig og skal undersøkes med en gang.

Daglig leder har ansvar for å følge opp saker. Oppfølgingen ses ut fra faglig skjønn. Sakene skal alltid undersøkes grundig og raskest mulig. Alle involverte elever skal alltid bli hørt.

Det skal foretas samtale med den som er blitt plaget for å få informasjon og gi støtte. Den eller de som har mobbet/krenket skal også bli hørt. Klasselærer / primærlærer og evt. den som har vært vitne deltar i samtale. Ledelsen kan også være representert. Selv om det har vært flere med i mobbingen, må det snakkes med en om gangen. Alle berørte foresatte skal informeres og innkalles til samtaler.

Undersøkelsesplikten handler om å kartlegge hva som ligger bak elevenes opplevelse eller noens mistanke. Formålet er å få frem fakta om en situasjon, bakgrunnen for elevens opplevelse og forhold i elevens omgivelser som påvirker hvordan han eller hun opplever skolemiljøet. Det kan også handle om å avklare forhold tilbake i tid eller utenfor skoletiden og skolens område, dersom slike forhold påvirker elevens hverdag på skolen. Plikten til å undersøke har like lav terskel som plikten til å varsle. Hvor grundig undersøkelsen skal være er avhengig av skjønn, formålet med undersøkelsene og hvilken situasjon man står ovenfor i hvert enkelt tilfelle.

Når det gjelder plikten til å undersøke, kreves det mer av personer som har en omsorgsrolle overfor elevene, som for eksempel lærere, miljøarbeidere og ledere enn av personer med andre typer arbeidsoppgaver på skolen, for eksempel vaktmestere eller renholdsarbeidere.

Hvis en ansatt er den som mobber, diskriminerer eller trakasserer en elev er det enda strengere krav til å undersøke saken umiddelbart.

Skolen skal ikke skaffe og vurdere bevis for eller mot at eleven er blitt krenket eller mobbet. Skolen skal sørge for elevenes medvirkning når de undersøker saker. Barnets beste skal være et grunnleggende hensyn i skolens arbeid. Skolen må ta hensyn til barnets beste i alle vurderinger og handlinger for å oppfylle aktivitetsplikten.

Undersøkelse av en sak kan være observasjon av elevene i friminuttene eller i en lærings situasjon og samtaler med de involverte eller andre som vet noe om saken. Det kan brukes ikke-anonyme undersøkelser, kartleggingsverktøy eller sosiogram.

Det er viktig at elevenes personvern blir ivaretatt ved at opplysninger ikke utleveres til andre.

Tips til en god samtale kan være å:

- Passe på at du snakker med forståelige ord
- Gi den du snakker med tid til å tenke
- Avklare forventningene til samtalen
- Være bevisst på eget kroppsspråk
- Stille åpne spørsmål for å få frem barnets opplevelse
- Be en kollega om å gi tilbakemelding på hvordan du fremstår i slike typer samtaler
- Vær obs på skjevt maktforhold

Det kan også være nyttig å stille seg noen spørsmål i forkant av samtalen som

- Hva må vi snakke om før samtalen?
- Hva vet vi, hva tar vi med oss inn?
- Hva vet vi som vi ikke kan fortelle videre av personvern hensyn?
- Hva er målet med den første samtalen?
- Hvem er samtalen for?
- Hvem bør være med i samtalen?
- Hva er tegn underveis på at vi har en god samtale?

5. Sette inn tiltak

Viser kartlegging at det kreves tiltak er skolen ansvarlig for at tiltaket tilpasses den enkelte – helt til elevene har det trygt og godt på skolen. Det kan være tiltak mot de krenkede, mot de som krenker, mot tilskuere

eller mot hele klassemiljø/skolemiljø. Sakene skal løses på lavest mulig nivå, men det er likevel viktig å følge plikten om å varsle.

Daglig leder har, i samarbeid med trinnleder, ansvar for å iverksette en aktivitetsplan når det er oppdaget mobbing/krenkelser. Foreldre kan også be om at skolen setter i gang tiltak. Eleven skal få uttale seg om hva som skal være innholdet i aktivitetsplanen. Det er viktig å vurdere hvilke tiltak som ivaretar elevens interesser best mulig. Foreldre til elever som er involvert, skal underrettes om tiltaksplanen, og ha anledning til å uttale seg om denne. De skal underrettes om fremdrift og evaluering. Dette er en forutsetning for at foreldrene skal kunne ivareta elevenes rettigheter, eventuelt gjennom den retten de har til å melde saken til Fylkesmannen.

Aktivitetsplanen skal angi:

- Hva slags problem som må løses
- Hvilke tiltak man planlegger for å fremme en løsning
- Når tiltak skal gjennomføres
- Hvem som er ansvarlig for gjennomføring av tiltakene
- Når tiltakene skal evalueres

Tiltak kan legges til eller endres dersom det er nødvendig. Involverte elever og foreldre skal få aktivitetsplanen.

I samtalen med den/de som krenker skal det gis beskjed om at mobbing er uakseptabelt og må stoppes umiddelbart. Det skal inviteres til samarbeid for å få slutt på mobbingen, gjøres avtaler om hva som skal skje, og eventuelt sette opp tid for ny samtale.

Hjemmene oppfordres til å ta kontakt med hverandre, men det er skolens ansvar å løse problemene i elevgruppen.

Saken tas opp i det delkollegiet den hører hjemme slik at alle lærere er informert. Det settes inn sanksjoner overfor elever som mobber dersom det er nødvendig. Ved behov kontaktes helsetjeneste, PPT eller andre instanser som kan bidra.

Skolens ordensreglement gjelder også på skoleveien. Skjer mobbing på vei til/fra skolen, kan eleven som mobber måtte følges/kjøres. Det kan også settes inn ekstra voksne som holder tilsyn på bussholdeplass.

Det kan settes inn tiltak over for elever selv om de ikke innrømmer at de ikke har det bra. Skolens tiltakspunkt går lenger enn å ta tak i situasjoner der elevene selv sier fra og ber om hjelp. Tiltakspunktet kan utløses av

undersøkelser skolen har utført eller hvis noen observerer at en elev ikke har det trygt og godt. Skolen er uansett forpliktet til å vurdere barnets beste og det kan i noen tilfeller bety å sette inn tiltak selv om eleven ikke ønsker det. I en slik situasjon skal skolen ta aktivt rede på hva eleven mener og høre hva de har å si.

Hendelser som skjer utenfor skolen som medfører at elever ikke trives på skolen skal også følges opp.

Det skal settes inn oppfølgingstiltak mot senskader der det vurderes som nødvendig. Det kan bety å støtte utvikling av god selvfølelse og gi hjelp til gode og positive samspillsrelasjoner. Det kan også bety å gi terapeutisk oppfølging i samarbeid med instanser utenfor skolen, som for eksempel BUP. Også de som har mobbet andre skal følges opp. Det er viktig å understreke at det er handlingene deres som ikke kan aksepteres og ikke dem som person.

Det er elevens egen opplevelse av at han eller hun ikke har et trygt og godt skolemiljø som utløser tiltaksplikten. Skolen skal ikke bagatellisere elevenes opplevelse. Skolen skal aldri avvise eller underkjenne en elevs opplevelse av utrygghet eller mistriivsel på skolen. Det er nok at noen forteller muntlig at de ikke har det bra på skolen eller at de utsettes for noe de opplever som vanskelig.

Tiltaksplikten gjelder så lenge det finnes egnede tiltak som kan gi eleven et godt og trygt skolemiljø. Den er ikke å anse for et enkeltvedtak. Tiltaket skal, i tillegg til å være egnet, også være lovlig. Vi kan ikke bruke tvang og eleven eller foreldre kan ikke samtykke til at loven brytes. De aller fleste tiltak som settes inn i en sak om elevers skolemiljø krever ikke en egen lovhjemmel eller enkeltvedtak. Tiltak som begrenser enkeltelevers rettigheter etter loven eller pålegger nye plikter, krever hjemmel i lov. Noen ganger kan det være at tiltak, som for eksempel skolebytte, krever enkeltvedtak. Bruk av sanksjoner på skolen skal ha hjemmel i ordensreglementet, og det er ikke tillatt å bruke andre sanksjoner enn det som er fastsatt der.

Tiltaksplikten løper så lenge en elev opplever at skolemiljøet ikke er trygt og godt og det finnes egnede tiltak som kan settes inn. Eleven skal spørres om hvordan tiltakene virker, og hvilke endringer eleven ønsker. Dersom tiltakene ikke har oppnådd formålet, må arbeidet fortsette og det må vurderes om tiltaksperioden skal forlenges eller om det skal settes inn flere eller andre tiltak. Oppfølgingstiltak vil kunne være arbeid i skole- eller klasse miljøet.

Skolen informerer rutinemessig elevråd og foreldreråd om det systematiske arbeidet skolen bedriver for å ivareta et godt og trygt læringsmiljø for den enkelte elev.

Elever og foresatte kan melde saken til Fylkesmannen. Det understrekes at saken først skal være tatt opp med daglig leder, og det skal ha gått minst en uke (fem virkedager) før det er aktuelt for Fylkesmannen å involvere seg i saken. Fylkesmannen utreder og tar stilling til om skolen har oppfylt sin aktivitetsplikt og fatter enkeltvedtak etter forvaltningsloven. Elever/foresatte kan klage Fylkesmannens vedtak til Utdanningsdirektoratet

6. Evaluere

Tiltak skal evalueres fortløpende. Skolen skal følge opp saken og evaluere om tiltakene har den tilsiktede virkningen og har ført til at eleven har fått det bedre på skolen. Elev og foresatte skal involveres i evalueringen. Hvis evalueringen viser at eleven fortsatt ikke har det trygt og godt på skolen, skal skolen vurdere å sette inn andre eller mer intensive tiltak.

7. Dokumentere

Skolen skal dokumentere hva som blir gjort for å følge med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø

Skolen skal dokumentere når noen griper inn, varsler, hvordan vi undersøker saker og at vi gjennomfører tiltak.

En aktivitetsplan er en skriftlig plan skolen må lage i det de får vite at en elev ikke har det trygt og godt på skolen.

I tillegg til aktivitetsplanen skal det være en oppsummering av samtalene med elever og foreldre samt en oppsummering av hva som er skolens vurderinger av saken.

Alle som utfører tjeneste eller jobber i skolen har taushetsplikt. Opplysninger som er omfattet av taushetsplikten gjelder;

- Personlige forhold
- Opplysninger man ønsker å holde for seg selv
- Opplysninger man får gjennom jobb

I dokumentasjon av enkeltsaker behandles personopplysninger i samsvar med personopplysningsloven.

Dokumentasjonen skal sikre at

- Elever og foreldre får et bevis på at skolen tar saken deres seriøst og at de forplikter seg til å hjelpe eleven
- Fylkesmannen raskt kan få oversikt hvis saken meldes dit
- Saken er tilstrekkelig belyst ved eventuelle tilsyn, erstatningssaker eller straffesaker.

En aktivitetsplan trenger ikke å knytte seg opp mot en bestemt elev, men kan ta for seg en situasjon eller utfordring der flere elever er involvert.

Aktivitetsplanen er en erstatning for enkeltvedtaket. I noen tilfeller vil det fremdeles være aktuelt å fatte enkeltvedtak, spesielt i tilfeller som skolebytte og bortvisning.

Skolen må dokumentere hvilke tiltak som har blitt gjort for å løse enkelt-saken. Det vil variere fra sak til sak hvor mye som skal dokumenteres. Planen skal være skriftlig og i et format som ved behov kan tas ut og gis til fylkesmannen.

Godkjent i de ulike trinnmøter høst 2019. Godkjent i elevråd vgt 19.12.2019. Godkjent i elevråd ungdomstrinn 24.1.2020. Godkjent i elevråd barnetrinn februar 2020. Godkjent av FAU 5.2.2020.

Opplæringsloven §9A

§9A i opplæringsloven forteller hvilke krav som stilles til skolen og hvilke rettigheter elevene har når det gjelder det psykososiale arbeidsmiljøet. På nettstedet til utdanningsdirektoratet www.nullmobbing.no finner vi elevers og foreldres rettigheter, råd til foreldre og guide til skolen vedrørende mobbing og krenkelser. Det er linket til denne siden på skolens hjemmeside.

Kapittel 9 A. Elevane sitt skolemiljø tatt ut desember 2018

§ 9 A-1. Verkeområde for kapitlet

Kapitlet her gjeld for elevar i grunnskolen og den vidaregåande skolen. Kapitlet gjeld òg for elevar som deltek i leksehjelpordningar og i skolefritidsordningar, med unntak av §§ 9 A-10 og 9 A-11.

§ 9 A-2. Retten til eit trygt og godt skolemiljø

Alle elevar har rett til eit trygt og godt skolemiljø som fremjar helse, trivsel og læring.

§ 9 A-3. Nulltoleranse og systematisk arbeid

Skolen skal ha nulltoleranse mot krenking som mobbing, vald, diskriminering og trakassering.

Skolen skal arbeide kontinuerleg og systematisk for å fremje helsa, miljøet og tryggleiken til elevane, slik at krava i eller i medhald av kapitlet blir oppfylte. Rektor har ansvaret for at dette blir gjort.

§ 9 A-4. Aktivitetsplikt for å sikre at elevar har eit trygt og godt psykososialt skolemiljø

Alle som arbeider på skolen, skal følgje med på om elevane har eit trygt og godt skolemiljø, og gripe inn mot krenking som mobbing, vald, diskriminering og trakassering dersom det er mogleg.

Alle som arbeider på skolen, skal varsle rektor dersom dei får mistanke om eller kjennskap til at ein elev ikkje har eit trygt og godt skolemiljø. Rektor skal varsle skoleeigaren i alvorlege tilfelle.

Ved mistanke om eller kjennskap til at ein elev ikkje har eit trygt og godt skolemiljø, skal skolen snarast undersøkje saka.

Når ein elev seier at skolemiljøet ikkje er trygt og godt, skal skolen så langt det finst eigna tiltak sørge for at eleven får eit trygt og godt skolemiljø. Det same gjeld når ei undersøking viser at ein elev ikkje har eit trygt og godt skolemiljø.

Skolen skal sørge for at involverte elevar blir høyrde. Kva som er best for elevane, skal vere eit grunnleggjande omsyn i skolen sitt arbeid.

Skolen skal lage ein skriftleg plan når det skal gjerast tiltak i ei sak. I planen skal det stå

- a) kva problem tiltaka skal løyse
- b) kva tiltak skolen har planlagt
- c) når tiltaka skal gjennomførast
- d) kven som er ansvarleg for gjennomføringa av tiltaka
- e) når tiltaka skal evaluerast.

Skolen skal dokumentere kva som blir gjort for å oppfylle aktivitetsplikta etter første til femte ledd.

§ 9 A-5. Skjerpa aktivitetsplikt dersom ein som arbeider på skolen, krenker ein elev

Dersom ein som arbeider på skolen, får mistanke om eller kjennskap til at ein annan som arbeider på skolen, utset ein elev for krenking som mobbing, vald, diskriminering og trakassering, skal vedkommande straks varsle rektor. Rektor skal varsle skoleeigaren. Dersom det er ein i leiinga ved skolen som står bak krenkinga, skal skoleeigaren varslast direkte av den som fekk mistanke om eller kjennskap til krenkinga. Undersøking og tiltak etter § 9 A-4 tredje og fjerde ledd skal setjast i verk straks.

§ 9 A-6. Fylkesmannen si handheving av aktivitetsplikta i enkeltsaker

Dersom ein elev ikkje har eit trygt og godt skolemiljø, kan eleven eller foreldra melde saka til Fylkesmannen etter at saka er teken opp med rektor.

Fylkesmannen skal avgjere om aktivitetsplikta etter §§ 9 A-4 og 9 A-5 er oppfylt. Dersom saka ikkje er teken opp med rektor, eller om det er under ei veke sidan ho vart teken opp, skal Fylkesmannen avvise saka, med mindre særlege grunnar gjer dette urimeleg. Det same gjeld dersom saka ikkje gjeld skolemiljøet på skolen der eleven går når saka blir meldt til Fylkesmannen.

Skolen og skoleeigaren skal utan hinder av lovfesta teieplikt leggje fram alle opplysningar som Fylkesmannen meiner må til for å greie ut saka. Fylkesmannen skal sørge for at involverte elevar blir høyrde. Kva som er best for elevane, skal vere eit grunnleggjande omsyn i Fylkesmannen si saksbehandling.

Kjem Fylkesmannen til at skolen ikkje har oppfylt aktivitetsplikta etter §§ 9 A-4 og 9 A-5, kan Fylkesmannen vedta kva skolen skal gjere for å sørge for at eleven får eit trygt og godt skolemiljø. Det skal setjast ein frist for gjennomføringa av vedtaket, og Fylkesmannen skal følgje opp saka. Fylkesmannen kan vedta reaksjonar etter skolen sitt ordensreglement, jf. § 9 A-10, eller at ein elev skal byte skole, jf. § 8-1 fjerde ledd.

Avgjerda til Fylkesmannen er eit enkeltvedtak og kan påklagast etter reglane i forvaltningsloven. Skoleeigaren har ikkje klagerett.

§ 9 A-7. Det fysiske miljøet

Skolane skal planleggjast, byggjast, tilretteleggjast og drivast slik at det blir teke omsyn til tryggleiken, helsa, trivselen og læringa til elevane.

Det fysiske miljøet i skolen skal vere i samsvar med dei faglege normene som fagmyndigheitene til kvar tid tilrår. Dersom enkelte miljøtilhøve avvik frå desse normene, må skolen kunne dokumentere at miljøet likevel har tilfredsstillande verknad for helsa, trivselen og læringa til elevane.

Alle elevar har rett til ein arbeidsplass som er tilpassa behova deira. Skolen skal innreiast slik at det blir teke omsyn til dei elevane ved skolen som har funksjonshemmingar.

Dersom ein elev eller forelder eller eit av råda eller utvala ved skolen der desse er representerte, ber om tiltak for å rette på fysiske miljøtilhøve, skal skolen snarast mogleg behandle saka etter reglane om enkeltvedtak i forvaltningsloven. Om skolen ikkje innan rimeleg tid har teke stilling til saka, vil det likevel kunne klagast etter føresegnene i forvaltningsloven som om det var gjort enkeltvedtak.

§ 9 A-8. Elevdeltaking i arbeidet med skolemiljøet

Elevane skal få ta del i planlegginga og gjennomføringa av arbeidet for eit trygt og godt skolemiljø.

Elevrådet kan oppnemne representantar til å vareta elevane sine interesser overfor skolen og styresmaktene i skolemiljø saker. Dersom det finst eit arbeidsmiljøutval eller liknande organ ved skolen, kan elevane møte med opp til to representantar når utvalet behandlar saker som gjeld skolemiljøet. Representantane skal bli kalla inn til møta med talerett og rett til å få meininga si protokollert. Dei skal ikkje vere til stades når utvalet behandlar saker som inneheld opplysningar som er omfatta av lovfesta teieplikt.

Representantane skal få den informasjonen dei treng, men ikkje opplysningar som er omfatta av lovfesta teieplikt. I den mon det trengst, har dei rett til opplæring for å skjønne oppgåvene og fritak frå undervisninga.

§ 9 A-9. Informasjonsplikt og rett til å uttale seg

Skolen skal informere elevane og foreldra om rettane i dette kapitlet. Skolane skal òg informere om aktivitetsplikta etter §§ 9 A-4 og 9 A-5 og om høvet til å melde saka til Fylkesmannen etter § 9 A-6.

Dersom skolen finn ut at noko ved skolemiljøet kan skade helsa til elevane, skal elevane og foreldra snarast mogleg varslast om det.

Samarbeidsutvalet, skoleutvalet, skolemiljøutvalet, elevrådet og foreldra skal haldast informerte om alt som er viktig for skolemiljøet, og så tidleg som mogleg takast med i arbeidet med skolemiljøtiltak. Dei har rett til innsyn i all dokumentasjon som gjeld det systematiske arbeidet for eit trygt og godt skolemiljø, og har rett til å uttale seg og komme med framlegg i alle saker som er viktige for skolemiljøet.

§ 9 A-10. Ordensreglement

Kommunen skal gi forskrift om ordensreglement for den enkelte grunnskole, og fylkeskommunen skal gi forskrift om ordensreglement for den enkelte vidaregåande skole.

Reglementet skal gi reglar om rettane og pliktene til elevane så langt dei ikkje er fastsette i lov eller på annan måte. Reglementet skal innehalde reglar om orden og oppførsel, om kva tiltak som kan nyttast mot elevar som bryt reglementet, og om korleis slike saker skal behandlast.

Skolen kan berre nytte tiltak som er fastsette i ordensreglementet. Tiltaka skal ikkje innebere fysisk refsing eller anna krenkjande behandling. Før det blir teke avgjerd om tiltak, har eleven rett til å forklare seg munnleg for den som skal ta avgjerda.

Ordensreglementet skal gjerast kjent for elevane og foreldra. Kravet i forvaltningsloven § 38 første ledd bokstav c om kunngjering i Norsk Lovtidend gjeld ikkje.

§ 9 A-11. Bortvising

Kommunen kan fastsetje i ordensreglementet at grunnskoleelevar kan visast bort frå undervisninga dersom dei bryt reglementet i alvorleg grad eller fleire gonger. Elevar på 1. til 7. årstrinn kan visast bort for enkelttimar eller resten av dagen, og elevar på 8. til 10. årstrinn kan visast bort for opp til tre dagar.

Fylkeskommunen kan fastsetje i ordensreglementet at elevar i vidaregåande skole kan visast bort frå undervisninga i opp til fem dagar dersom dei bryt reglementet i alvorleg grad eller fleire gonger. Det kan like eins fastsetjast at elevar kan visast bort for resten av skoleåret dersom brota er særleg alvorlege.

Rektor kan vedta bortvising etter å ha rådført seg med lærarane til eleven. Fylkeskommunen kan vedta at ein elev i vidaregåande skole skal visast bort for resten av skoleåret. Om ikkje kommunen eller fylkeskommunen fastset noko anna, kan rektor gi lærarar høve til å vise bort elevar frå si eiga undervisning for ei opplæringsøkt, men ikkje meir enn to klokke timar.

Før det blir gjort vedtak om bortvising, skal ein ha vurdert andre tiltak. Foreldra skal varslast før ein elev på 1. til 7. årstrinn blir bortvist for resten av dagen.

§ 9 A-12. Tvangsmulkt

For å sikre gjennomføringa av vedtak etter § 9 A-6 fjerde ledd kan Fylkesmannen og klageinstansen fastsetje tvangsmulkt for skoleeigaren. Avgjerd om tvangsmulkt kan gjerast samtidig med vedtak etter § 9 A-6 fjerde ledd eller seinare.

Ei avgjerd om tvangsmulkt får verknad når skoleeigaren ikkje held fristen for gjennomføring av vedtaket etter § 9 A-6 fjerde ledd, og mulkta går inntil vedtaket er oppfylt. Ei avgjerd om tvangsmulkt får ikkje verknad dersom det blir uråd å rette seg etter vedtaket og den ansvarlege ikkje kan noko for dette.

Avgjerda om tvangsmulkt skal behandlast i samsvar med reglane i forvaltningsloven kapittel IV og V. Skoleeigaren har ikkje klagerett.

Mulkta går til statskassa. I særlege tilfelle kan tvangsmulkta reduserast eller falle bort.

Departementet kan gi forskrift om kva slags tvangsmulkt som kan nyttast, og om kor stor mulkta skal vere.

§ 9 A-13. Straffansvar

Med bøter, fengsel i opp til 3 måneder eller begge delar blir den straffa som forsettleg eller aktlaust, og alvorleg eller gjentekne gonger, bryt plikta etter § 9 A-4 første og andre ledd og § 9 A-5. Med bøter, fengsel i opp til 3 måneder eller begge delar blir rektoren straffa som forsettleg eller aktlaust, og alvorleg eller gjentekne gonger, bryt plikta etter § 9 A-4 tredje og fjerde ledd.

Dersom § 9 A-4 første til fjerde ledd eller § 9 A-5 er brotne av nokon som handlar på vegner av skolen, kan skoleeigaren straffast, jf. straffeloven § 27.

Fristen for forelding av straffansvaret er 5 år.

§ 9 A-14. Erstatningsansvar og bevisbyrde

Reglane i lov 13. juni 1969 nr. 26 om skadeserstatning kapittel 2 gjeld for saker om psykososialt skolemiljø etter reglane i dette kapitlet.

Dersom det i saker etter første ledd ligg føre tilhøve som gir grunn til å tru at skoleeigaren ikkje har følgt reglane i eller i medhald av kapittel 9 A om psykososialt skolemiljø, skal dette leggjast til grunn med mindre skoleeigaren gjer noko anna truleg.

§ 9 A-15. Forskrift om skolemiljøet

Departementet kan gi forskrift om krav til skolemiljøet.

Straffeloven §17 og §18

Lov om straff (straffeloven) tatt ut vår 2019

§ 17. Nødrett

En handling som ellers ville være straffbar, er lovlig når

- a) den blir foretatt for å redde liv, helse, eiendom eller en annen interesse fra en fare for skade som ikke kan avverges på annen rimelig måte, og
- b) denne skaderisikoen er langt større enn skaderisikoen ved handlingen.

§ 18. Nødverge

En handling som ellers ville være straffbar, er lovlig når den

- a) blir foretatt for å avverge et ulovlig angrep,
- b) ikke går lenger enn nødvendig, og
- c) ikke går åpenbart ut over hva som er forsvarlig under hensyn til hvor farlig angrepet er, hva slags interesse som angrepet krenker, og angriperens skyld.

Regelen i første ledd gjelder tilsvarende for den som iverksetter en lovlig pågripelse eller søker å hindre at noen unndrar seg varetektsfengsling eller gjennomføring av frihetsstraff.

Utøving av offentlig myndighet kan bare møtes med nødverge når myndighetsutøvingen er ulovlig, og den som gjennomfører den, opptrer forsettlig eller grovt uaktsomt.